

Briselē, 12.6.2019.
COM(2019) 279 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI UN EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI**

**Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšana: pārskats par paveikto
četrus gadus pēc piecu priekšsēdētāju ziņojuma**

Eiropas Komisijas ieguldījums 2019.gada 21. jūnija Eurosamitā

1. IEVADS

ES valstu un valdību vadītāji 2019. gada 21. jūnijā tiksies Briselē, lai atskatītos uz sasniegumiem, kas gūti īstenojot Eiropas projekta pamatā esošo programmu “Dziļāka un taisnīgāka ekonomiskā un monetārā savienība”, kurai bijusi galvenā nozīme ES reakcijā uz ekonomikas, finanšu un sociālo krīzi pēc 2007. gada.

Īsi pēc tam, kad globālā krīze pirms desmit gadiem skāra ES un eurozonu, ekonomiskā un sociālā situācija Eiropā strauji pasliktinājās, un tik slikta tā nebija bijusi kopš Otrā pasaules kara laikiem. Finanšu krīze eurozonā ātri vien attīstījās par ekonomikas un valsts parāda krīzi. ES saskārās ar divām būtiskām problēmām. Pirmkārt, tai īstermiņā bija jāveic eurozonas stabilitātes un integritātes saglabāšanas pasākumi un jārisina vēl nepieredzētas ekonomiskas un sociālas problēmas. Otrkārt, tai bija jāizstrādā un jāuzsāk vērienīgs projekts ar mērķi novērst vājās vietas vienotās valūtas zonas struktūrā un tādējādi nodrošināt tās dzīvotspēju ilgtermiņā.

Kopš tā laika abos virzienos ir panākta ievērojama attīstība. Jau septīto gadu pēc kārtas vērojams Eiropas ekonomikas pieaugums, un ir paredzams, ka tas turpināsies arī nākamajā gadā. Nodarbinātības līmenis ir rekordaugsts, turpretī bezdarba līmenis — rekordzems. Dalībvalstu ekonomikas atkal izlīdzinās. Ir nostiprināta eurozonas vispārējā stabilitāte un integritāte, izveidota banku savienība un ievērojami uzlabota eurozonas struktūra. Lai to paveiktu, bija vajadzīga stingra vadība un nozīmīgu lēmumu pieņemšana. Piecu priekšsēdētāju 2015. gada jūnija ziņojumā¹ tika norādīts skaidrs virziens. Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšana bija arī viena no desmit prioritātēm, kuras savu pilnvaru sākumā noteica šī Komisija².

1. attēls. Galvenie fakti un skaitļi par ES un eurozonu

Euro	
☒	2019. gadā euro atbalsta 75 % iedzīvotāju salīdzinājumā ar 67 % laikā, kad šī Komisija uzsāka savu darbu.
☒	Aptuveni 60 pasaules valstis šobrīd izmanto vai nākotnē izmantos euro, vai piesaistīs tam savu valūtu.
Ekonomiskās situācijas uzlabojums	
☒	Kopš Junkera vadītā Komisija uzsāka darbu ES ir izveidoti vairāk nekā 13,4 miljoni darbvieta.
☒	Bezdarba līmenis ES, kas 2019. gada aprīlī bija 6,4 %, ir zemākais, kas reģistrēts kopš gadsimta sākuma, kad sāka reģistrēt saskaņotus datus par visām ES dalībvalstīm.

¹ Piecu priekšsēdētāju ziņojums “Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana”, kuru sagatavoja Žans Klods Junkers (*Jean-Claude Juncker*) ciešā sadarbībā ar Donaldu Tusku (*Donald Tusk*), Jerūnu Deiselblūmu (*Jeroen Dijsselbloem*), Mario Dragi (*Mario Draghi*) un Martinu Šulcu (*Martin Schulz*) (2015. gada 22. jūnijs). Pirms šā ziņojuma Žans Klods Junkers, Donalds Tusks, Jerūns Deiselblūms un Mario Dragi sagatavoja analītisku ziņojumu par ekonomisko un monetāro savienību (EMS), kas tika apspriests 2015. gada 12. februāra Eiropadomes neformālajā sanāksmē.

² Priekšsēdētāja Ž. K. Junkera politikas pamatnostādnes nākamajai Eiropas Komisijai “Jauns sākums Eiropai — mana programma nodarbinātībai, izaugsmei, taisnīgumam un demokrātiskām pārmaiņām”, 2014. gada 15. jūlijs.

- ☑ Jauniešu bezdarbs ES ir samazinājies no 21,7 % 2014. gadā līdz 14,2 % 2019. gada aprīlī.
- ☑ ES ekonomika septiņus gadus pēc kārtas piedzīvojusi izaugsmi.
- ☑ Pēc krīzes algas samazinājās, bet šobrīd, jo īpaši kopš 2017. gada, tās ir pieaugušas. Gan ES, gan eurozonā no 2014. gada līdz 2019. gadam vidējās algas uz vienu darbinieku pieaugušas par aptuveni 10 %.

Lai gan krīze bija spēcīgs stimuls reformām, politiskā griba pabeigt ekonomiskās un monetārās savienības izveidi, ņemot vērā labvēlīgāku ekonomisko situāciju, zināmā mērā ir mazinājusies. Tā rezultātā, neraugoties uz nenoliedzamiem uzlabojumiem, joprojām ekonomiskās un monetārās savienības struktūrā pastāv būtiskas nepilnības, kas galu galā negatīvi ietekmē euro pievilcību starptautiskā mērogā un ES spēju radīt darbvietas, ekonomikas izaugsmi, sociālo taisnīgumu un makroekonomisko stabilitāti. Pēc plašām apspriedēm³ Komisija 2017. gada decembrī prezentēja ceļvedi un virkni priekšlikumu atlikušo nepilnību novēršanai⁴.

2018. gada jūnija Eurosamitā (iekļaujošā sastāvā, piedaloties 27 dalībvalstīm) valstu un valdību vadītāji pilnvaroja Eurogrupu strādāt pie vairākiem jautājumiem, lai varētu panākt vienošanos 2018. gada decembra Eurosamitā. Izmantojot gadījumu, vadītāji uzsāka jaunu mēģinājumu virzīt izšķirošus jautājumus, proti: i) vienotā noregulējuma fonda kopīgā atbalsta mehānisma īstenošanu, par ko principā vienojās jau 2012. gadā⁵, ii) Eiropas Stabilizācijas mehānisma nozīmes stiprināšanu, iii) turpmāku pasākumu noteikšanu Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmas izveidei, iv) budžeta instrumenta eurozonas konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai izstrādi ES budžeta ietvaros un v) darba turpināšanu nolūkā stiprināt euro nozīmi starptautiskā mērogā. Lai gan ir notikusi zināma pozitīva virzība, darbs nevienā no šīm jomām vēl nav pabeigts.

Teju četrus gadus pēc piecu priekšsēdētāju ziņojuma publicēšanas šajā paziņojumā izvērtēti sasniegumi ceļā uz dziļāku un taisnīgāku ekonomisko un monetāro savienību, ņemot vērā vispārējo ekonomisko situāciju. Eurozonā ilgstoši turpinājās ekonomikas atveseļošanās, bet nesen tā uzrādīja zināmas vājumā pazīmes, un vēl vairāk situāciju saasina sarežģītāks ģeopolitiskais konteksts un tirdzniecības spriedze. Pēdējo gadu laikā izaugsmes veicināšanas nolūkā aktīvi izmantoti monetārās politikas instrumenti. Fiskālā politika eurozonā kopumā ir kļuvusi nedaudz atbalstoša, taču manevrēšanas iespējas valstīs ar lielu parādu joprojām ir ierobežotas. Mūsu ekonomikas spēja pārvarēt krīzes un atgūties no tām, kā arī nodrošināt ilgstošu ienākumu pieaugumu un sociālo taisnīgumu lielā mērā būs atkarīga no stabilas valstu politikas un stabilām valstu iestādēm, iekšējo ekonomikas un sociālo struktūru noturības un publisko finanšu kvalitātes.

³ Pārdomu dokuments par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu, 2017. gada 31. maijs, Eiropas Komisija.

⁴ Savā 2017. gada 13. septembra runā par stāvokli Savienībā Komisijas priekšsēdētājs Junkers nepārprotami norādīja, ka "ir paredzēts, ka euro ir vienotā valūta Eiropas Savienībā kopumā", kā tas noteikts Līgumā. Kopš tā laika Bulgārija (kuras valūta jau ir piesaistīta euro) ir iesniegusi pieteikumu ciešai sadarbībai ar Eiropas Centrālo banku, un 2018. gada jūlijā tā paziņoja par vairākām iepriekšējām saistībām, lai sagatavotu pamatu dalībai VKM II, savukārt Horvātija pavisam nesen iesniedza pieteikumu ciešai sadarbībai ar Eiropas Centrālo banku, un ir sagaidāms, ka tā drīzumā iesniegs pieteikumu par dalību banku savienībā.

⁵ Atbalsta mehānisms vienotajam noregulējuma mehānismam jau bija paredzēts Eiropadomes 2012. gada decembra secinājumos.

Turklāt, ņemot vērā mūsu ekonomiku ciešo integrāciju, jo īpaši eurozonā, kura veido 85 % no ES 27 dalībvalstu iekšzemes kopprodukta, spēja veiksmīgi pārvarēt krīzi un atkal radīt izaugsmi galu galā būs atkarīga arī no Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības struktūras noturības pakāpes. Tāpēc ekonomiskās un monetārās savienības nākotne ir svarīga ne tikai tām valstīm, kas pilnībā piedalās monetārajā savienībā, bet arī ES kopumā un jo īpaši valstīm, kuras nākotnē ieviesīs euro⁶.

Pārskats par paveikto ir veids, kā kolektīvi apsvērt nākamos soļus. Labi zināms, ka pastāv sensitīvi aspekti un atšķirīgi viedokļi par turpmāku rīcību attiecībā uz ekonomiskās un monetārās savienību, taču tiem nevajadzētu kavēt mūs panākt kompromisus. Uz spēles ir likti pēdējo 10 gadu laikā ar lielām pūlēm panāktie sasniegumi. Ir pienācis laiks atteikties no iesīkstējušiem viedokļiem un ar jaunu vērienu pievērsties kopējo mērķu sasniegšanai.

2. DARBA SĀKUMS

Pēc finanšu un parādu krīzes viens no pirmajiem svarīgajiem soļiem bija krīzes pārvarēšanas mehānismu izveide eurozonā, lai atbalstītu valstis, kurām vairs nebija piekļuves tirgum ar ilgtspējīgām procentu likmēm. Šobrīd Eiropas Stabilizācijas mehānisms var sniegt finansiālu atbalstu eurozonas dalībvalstīm, kurām ir vai draud nopietnas finansēšanas problēmas, un tā aizdevumspēja ir 500 miljardi EUR.

Otrkārt, lai stiprinātu finanšu nozari, vājinātu saikni starp bankām un tās uzraugošajām valstīm, ierobežotu valstu īstenotos banku glābšanas pasākumus un pārvarētu regulējuma un uzraudzības sadrumstalotības uz valstu robežām negatīvo ietekmi, tika ieviesti svarīgi banku savienības elementi. Vienotais noteikumu kopums bankām paredz vienotu, visā ES piemērojamu uzraudzības noteikumu kopumu. Turklāt tas kalpo par banku pakalpojumu vienotā tirgus pamatu. Vienotais noregulējuma mehānisms uzrauga svarīgākās banku savienības bankas. Ja svarīgai bankai ir grūtības un tās noregulēšana ir sabiedrības interesēs, tās noregulēšana tiek veikta centralizēti, izmantojot vienoto noregulējuma mehānismu, saskaņā ar saskaņotu noteikumu kopumu.

Treškārt, kapitāla tirgu savienības attīstība veicina finanšu sistēmas noturību un riska mazināšanu, izmantojot privātā riska dalīšanu. Tādējādi uzņēmumiem ir vieglāk piekļūt kapitālam un personām ir jaunas iespējas ieguldīt un dažādot savus noguldījumus. Iedarbīgs maksātnespējas regulējums ir būtiska adaptīvas un izaugsmei labvēlīgas uzņēmējdarbības vides sastāvdaļa, un tas ir nepieciešams labi funkcionējošas ekonomiskās un monetārās savienības nodrošināšanai. Pēdējos gados ES ir guvusi ievērojamus panākumus maksātnespējas regulējuma uzlabošanā; piem., Eiropas Parlaments un Padome nesen panāca politisku vienošanos par direktīvu⁷, ar kuru uzņēmējiem tiks dota iespēja nesekmīgas komercdarbības gadījumā no jauna atsākt darbību un tiks uzlabota pārstrukturēšanas un maksātnespējas procedūru efektivitāte.

Ceturtkārt, ieviešot makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūru un uzlabojot valstu fiskālās sistēmas, kā arī reformējot Stabilitātes un izaugsmes paktu — noteikumu kopumu, kura mērķis ir nodrošināt, ka dalībvalstis īsteno stabilu fiskālo politiku —, ievērojami ir pastiprināta ES mēroga makroekonomiskā un fiskālā uzraudzība dalībvalstīs. Visi jaunie elementi ir integrēti Eiropas pusgadā, kas ir ES ekonomikas politikas

⁶ COM(2017) 821. Komisijas paziņojums – Turpmāki pasākumi ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanai: ceļvedis.

⁷ COM(2016) 723. Priekšlikums direktīvai par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, otro iespēju un pārstrukturēšanas, maksātnespējas un saistību dzēšanas procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem.

koordinācijas process. Īpaši izceļami šādi divi punkti. Tagad dalībvalstīm budžeta plānu projekti pirms to pieņemšanas valsts līmenī jāiesniedz novērtēšanai ES līmenī, un politikas koordinēšana notiek ne tikai attiecībā uz atsevišķām dalībvalstīm, bet gan ņemot vērā aspektus, kas ir nozīmīgi eurozonai kopumā.

Papildus galvenajām institucionālām un procesuālām inovācijām ir veikti mērķtiecīgāki pārvaldības satvara uzlabojumi. Eiropas pusgads tika pārstrādāts, un tagad papildus valstu ekonomikas politikas koordinēšanai un uzraudzībai lielāka uzmanība tiek pievērsta problēmām, kas skar eurozonu kopumā, un ekonomiskās un sociālās konverģences veicināšanai. Komisija ir sniegusi norādījumus par to, kā izmantot Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzēto elastīgumu, lai sekmētu ekonomikas izaugsmi un veicinātu reformas un ieguldījumus, tādējādi līdzsvarojot dalībvalstu stabilizācijas un ilgtspējas vajadzības⁸. Tiek lēsts, ka pateicoties papildu fiskālajai telpai, kas radīta, izmantojot Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzēto elastīgumu, ES iekšzemes kopprodukts pēdējo četru gadu laikā ir pieaudzis par 0,8 % un ir radīti aptuveni 1,5 miljoni jaunu darbvieta. Papildus Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem tika uzsākta Investīciju plāna Eiropai ("Junkera plāna") īstenošana. Tiek lēsts, ka pateicoties ar jauno instrumentu mobilizētajiem 400 miljardiem EUR, ES iekšzemes kopprodukts ir pieaudzis par 0,6 % un ir radīti 750 000 darbvieta⁹.

Komisija, ierosinādama Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko pasludinājušas pārējās ES iestādes, un iekļaudama sociālās prioritātes Eiropas pusgadā, izvirzīja arī sociālos apsvērumus. Turklāt tā, apspriežoties ar dalībvalstīm, ir izstrādājusi salīdzinošās novērtēšanas satvarus, lai atbalstītu konverģenci vairākās politikas jomās nodarbinātības un sociālajā jomā. Lai valsts līmeņa reformu procesā tiktu nodrošināta informācija un atbalsts, Padome pieņēma eurozonas dalībvalstīm adresētu ieteikumu par valstu produktivitātes padomju izveidi. Visbeidzot, Komisija izveidoja Strukturālo reformu atbalsta dienestu, lai apvienotu speciālās zināšanas no visas Eiropas un sniegtu tehnisku atbalstu dalībvalstīm.

Savu pilnvaru pirmajos mēnešos Junkera vadītajai Komisijai bija jātiek galā ar jaunu krīzi, kad Grieķija nespēja pabeigt savu otro ekonomikas korekciju programmu un vairākas nedēļas pastāvēja reāla "Grexit" iespēja. Komisija palīdzēja sagatavot pamatu jaunai stabilitātes atbalsta programmai, par kuru vienojās 2015. gada jūlijā notikušajā Eurosamitā. Turklāt Komisija izstrādāja plānu, kura mērķis bija palīdzēt Grieķijai stabilizēt ekonomiku un maksimāli izmantot ES līdzekļus, lai veicinātu nodarbinātību, izaugsmi un investīcijas. ES mobilizēja līdz 35 miljardiem EUR no dažādām 2014.–2020. gada finansējuma programmām, tādējādi sekmējot Grieķijas iekšzemes kopprodukta pieaugumu par 2 %. 2015. gada jūlijā, kad situācija kļuva kritiska, Komisija, piešķirot īstermiņa aizdevumu, palīdzēja mobilizēt pagaidu finansējumu Eiropas finanšu stabilizācijas mehānisma ietvaros 7 miljardu EUR apmērā, tādējādi efektīvi novēršot neplānotu pēkšņu Grieķijas izstāšanos no eurozonas¹⁰. Grieķija 2018. gada augustā noslēdza trīs gadus ilgušo stabilitātes atbalsta programmu, kuras ietvaros tai bija piešķirti aizdevumi kopā 61,9 miljardu EUR apmērā,

⁸ COM(2015) 12. Elastīguma vislabākā izmantošana saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta esošajiem noteikumiem.

⁹ Šajā punktā minētie skaitļi ir Komisijas aplēses; sk. arī Komisijas priekšsēdētāja Junkera 2018. gada 12. septembra runu par stāvokli Savienībā, kā arī Komisijas ieguldījumu ES-27 valstu un valdību vadītāju neformālajā sanāksmē Sibiu (Rumānijā) 2019. gada 9. maijā.

¹⁰ Padome 2015. gada 17. jūlijā pieņēma lēmumu par īstermiņa finansiāla atbalsta piešķiršanu Grieķijai Eiropas finanšu stabilizācijas mehānisma ietvaros. Īstermiņa finansiālais atbalsts deva Grieķijai iespēju dzēst tās parādu Starptautiskajā Valūtas fondā un Grieķijas Bankā un atmaksāt parādu Eiropas Centrālajai bankai, līdz Grieķija no Eiropas Stabilizācijas mehānisma sāktu saņemt finansējumu jaunas programmas ietvaros.

pamatojoties uz visaptverošas un vēl nepieredzētas reformu programmas īstenošanu. Tas palīdzēja Grieķijai nostiprināt savu vietu ES un eurozonas centrā, un ES varēja krīzes sekas atstāt pagātnē.

2. attēls. Pastiprināts instrumentu kopums

Eiropas Centrālajai bankai bija būtiska loma uzticēšanās eurozonai atjaunošanā. Kopš 2008. gada globālās finanšu krīzes sākuma un tam sekojošās valsts parāda krīzes eurozonā, pateicoties Eiropas Centrālās bankas monetārās politikas pasākumiem, ievērojami tika uzlaboti uzņēmumu un mājsaimniecību finanšu apstākļi un paaugstinājās ekonomikas izaugsme un inflācija eurozonā. Šie pasākumi, kas veikti ar mērķi saglabāt cenu stabilitāti, ietver ļoti zemas un pat negatīvas procentu likmes, refinansēšanas operācijas ar ilgiem termiņiem bankām, nosacītu likviditātes apdrošināšanu, izmantojot iespējamus valsts obligāciju tiešus pirkumus, un privātā un valsts sektora obligāciju pirkšanu un turēšanu. Aizdevumu likmes eurozonas uzņēmumiem un mājsaimniecībām saglabājās tuvu to vēsturiski zemākajiem līmeņiem, un banku izsniegto aizdevumu apjoms turpināja pakāpeniski pieaugt. Tādējādi tika veicināta nestabila un nevienmērīga ekonomikas atveseļošanās procesa pārtapšana pašreizējā izaugsmē, savukārt deflācijas risks lielā mērā ir zudis. Ņemot vērā visus monetārās politikas pasākumus, kuri uzsākti kopš 2014. gada vidus un par kuriem lēmums pieņemts līdz 2018. gada jūnijam, tiek lēsts, ka kopējā ietekme uz inflāciju un reālā iekšzemes kopprodukta pieaugums eurozonā kumulatīvi laikposmā no 2016. gada līdz 2020. gadam abos gadījumos ir aptuveni 1,9 %¹¹.

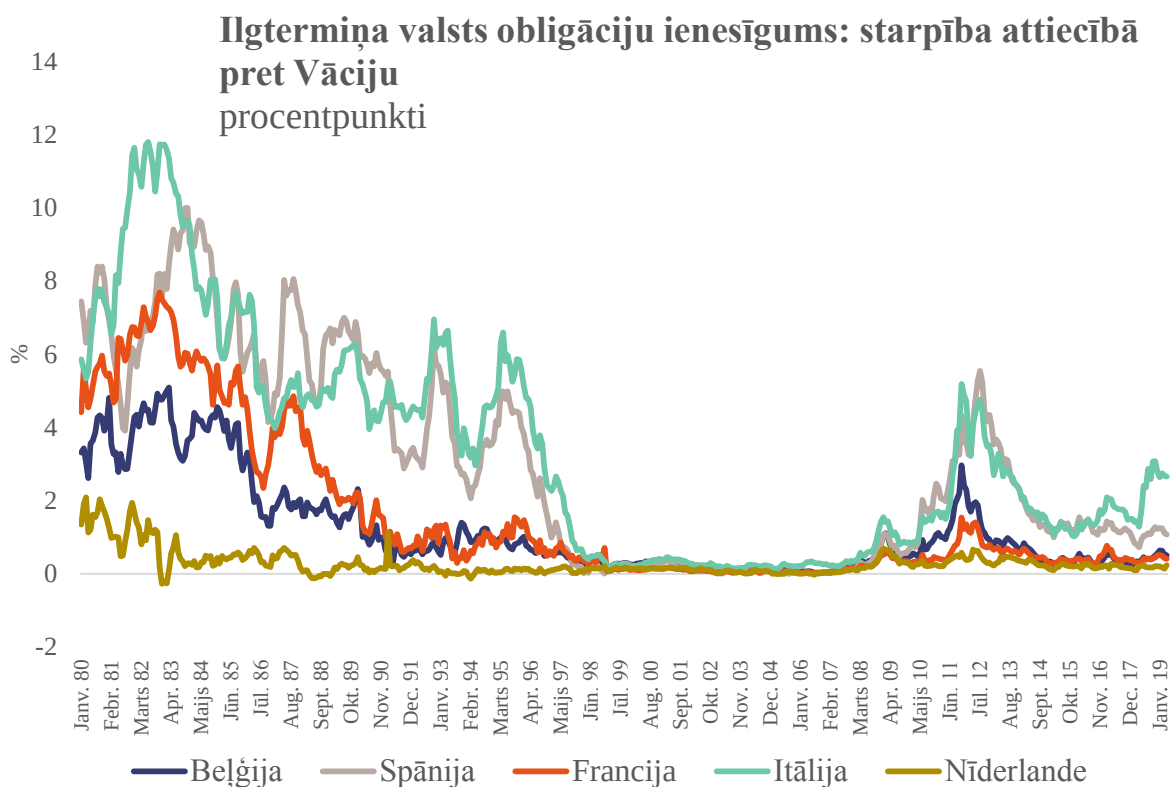
Kopumā ES ir izlēmīgi rīkojusies, lai novērstu daudzas nepilnības un trūkumus ekonomiskās un monetārās savienības sākotnējā struktūrā. Kā redzams 2. attēlā, instrumentu kopums ir pastiprināts.

Vienlaikus ir atgūta uzticēšanās tirgum. Lai novērtētu ieguldītāju iespējamo riskus, izmanto valsts obligāciju ienesīguma starpību. 3. attēlā redzams, ka pirms euro ieviešanas valsts obligāciju ienesīgums bijis ļoti atšķirīgs, tas, kā šīs atšķirības praktiski izlīdzinājās pēc euro ieviešanas, to pēkšņais pieaugums pēc krīzes un pakāpeniskā samazināšanās kopš 2012. gada, ievērojami atšķiroties dažādās valstīs. Lai gan tirgus dalībnieku novērtējums iespējams ne vienmēr ir pilnībā racionāls, attiecībā uz valsts obligāciju ienesīguma starpībām notikušī attīstība tomēr ļauj izdarīt secinājumus par uzticību pastāvošajai institucionālajai sistēmai un šābrīža ekonomikas politikai gan Eiropas, gan valstu līmenī¹².

¹¹ Eiropas Centrālā banka, Ekonomikas biļetens, 2019. gada marts.

¹² Šie aspekti jau ir atzīmēti 1989. gada "Ziņojumā par ekonomisko un monetāro savienību Eiropas Kopienā", ko sagatavoja Žaka Delora (*Jacques Delors*) vadītā Ekonomiskās un monetārās savienības izpētes komiteja. Sk., piem.,: "Tirgus spēki var zināmā mērā radīt disciplināru ietekmi. [...] Tomēr pieredze liecina, ka tirgus uztvere ne vienmēr rada spēcīgus un pārliecinošus signālus [...]".

3. attēls. Uzticēšanās eurozonas valstu valdībām lielā mērā ir atgūta.

Avots: Bloomberg

3. AKTUĀLĀ SITUĀCIJA

Pēdējos gados gūtie rezultāti ir ievērojami — gan no institucionālā, gan ekonomiskā viedokļa. Šobrīd ekonomiskās un monetārās savienības pamatā esošais noteikumu un iestāžu kopums nav salīdzināms ar to, kāds tas bija sākotnēji pirms divdesmit gadiem. Turklāt, neskatoties uz to, ka sociālo seku novēršanai bija vajadzīgs pārāk ilgs laiks un progress Eiropā joprojām ir nevienmērīgs, ekonomiskā situācija ir ievērojami uzlabojusies un finanšu un valsts parāda krīzes sekas ir ievērojami samazinājušās.

Neraugoties uz acīmredzamiem panākumiem, ir jāstrādā vairāk. Joprojām trūkst svarīgu elementu Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības vispārējā uzbūvē, kā noteikts piecu priekšsēdētāju 2015. gada ziņojumā — plānā, kurš pēdējos četrus gadus ir bijis Komisijas darba pamatā.

2018. gada decembra eurozonas Eurosamits bija pēdējais mēģinājums dot jaunu impulsu pasākumiem, kas sniedz tūlītēju rezultātu. Kopš 2019. gada janvāra eurozonas dalībvalstis par minēto politisko nolīgumu, jo īpaši tādu, kas attiecas uz budžeta instrumentu eurozonas konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai¹³ un Eiropas Stabilizācijas mehānisma reformu, kā arī Banku savienības nākotni, īstenošanu ir diskutējušas Eurogrupā un citos, t. sk. starpvaldību, forumos. Komisija ir aktīvi piedalījusies, jo īpaši nodrošinot tehniskās

¹³ Diskusijas par budžeta instrumentu konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai notika Eurogrupas jautājumu darba grupas iekļaujošajā sastāvā, t. i., piedaloties 27 dalībvalstu pārstāvjiem.

zināšanas, lai veicinātu šā darba virzību. Komisijas darbs arī ir vērsts uz to, lai nodrošinātu, ka iespējamie politiskie kompromisi atbilst ES tiesiskajam regulējumam un neskar iespējamās izmaiņas tajā, jo īpaši attiecībā uz banku uzraudzības un neregulējuma tiesību aktiem, Eiropas Stabilizācijas mehānisma turpmāku integrāciju ES tiesību aktos un uz noteikumiem, kas reglamentē ekonomikas politikas koordināciju, fiskālo un makroekonomisko uzraudzību un finanšu stabilitāti.

Budžeta instruments eurozonas konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai

Budžeta instruments eurozonas konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai, uzlabojot ekonomiskās un monetārās savienības noturību, veicinās saliedētību Savienībā. Galvenais mērķis ir atbalstīt strukturālās reformas un ieguldījumus eurozonas dalībvalstīs nolūkā uzlabot valstu ekonomiskās un sociālās struktūras, kuras palīdz absorbēt ekonomiskos traucējumus un pielāgoties tiem. Tas papildinās esošos ES fondus.

Komisijas 2018. gada maija priekšlikums par Reformu atbalsta programmu¹⁴ jau no paša sākuma un saskaņā ar dalībvalstu vadītāju norādēm ir bijis par pamatu eurozonas dalībvalstu diskusijām. Diskusijas ir bijušas ļoti rezultatīvas, un ir gūti labi panākumi; drīz tiks panākta vienošanās par nākamā budžeta instrumenta konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai galvenajām iezīmēm.

Budžeta instruments tiktu saskaņots ar Eiropas pusgadu, kas ir stabils ekonomikas politikas koordinācijas cikls Eiropas Savienībā. Eurozonas dalībvalstis brīvprātīgi iesniegtu pienācīgi pamatotus un saskaņotus ieguldījumu un reformu priekšlikumus, kurus Komisija novērtētu, pamatojoties uz pārredzamiem kritērijiem. Finansiālais atbalsts būtu pieejams pa daļām pēc saskaņotu starpposma mērķu sasniegšanas. To veidotu tieši finansiāli ieguldījumi, un to programmas *InvestEU* ietvaros varētu izmantot arī eurozonas dalībvalstis.

Eurozonas dalībvalstis, kas sanāk Padomē un Eurogrupā/Eurosamitā, sniegtu stratēģisku ievirzi un norādījumus, pamatojoties uz Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku. Komisija ir gatava šīs pārvaldības satvara izveidošanas nolūkā ierosināt jaunu regulu uz Līguma 136. panta pamata, pilnībā ievērojot ES un Komisijas izņēmuma tiesības attiecībā uz budžeta un programmu īstenošanu.

Plānots, ka jaunais budžeta instruments būs daļa no ES budžeta, un tā lielums tiks noteikts sarunās par daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam, ņemot vērā ietekmi uz valstīm, kas nav eurozonas dalībvalstis. Iemaksas no ES budžeta varētu papildināt ar papildu finansējumu ārēji piešķirtu ieņēmumu veidā, pamatojoties uz starpvaldību nolīgumu.

Eiropas Stabilizācijas mehānisms

Eiropas Stabilizācijas mehānisma izveide krīzes laikā bija būtisks pavērsiens ceļā uz stabilāku ekonomisko un monetāro savienību. Tas attiecīgā laikā būtu jāiekļauj ES tiesiskajā regulējumā, kā to 2017. gada decembrī ierosinājusi Komisija¹⁵. Pašlaik notiekošā Līguma par Eiropas Stabilizācijas mehānisma izveidi pārskatīšana, kas plānota kā pagaidu risinājums, tiek veikta nolūkā vēl vairāk sekmēt krīžu novēršanu un atrisināšanu eurozonā. Tai nevajadzētu radīt uzdevumu pārklāšanos ar ES iestāžu uzdevumiem, kā arī vēl vairāk sarežģīt ekonomiskās uzraudzības sistēmu. Šajā saistībā Komisija un Eiropas Stabilizācijas

¹⁴ COM(2018) 391. Priekšlikums regulai par Reformu atbalsta programmas izveidi.

¹⁵ COM(2017) 827. Priekšlikums Padomes regulai par Eiropas Monetārā fonda izveidi.

mehānisms 2018. gadā panāca kopēju izpratni par turpmāko sadarbību, precizējot savus attiecīgos uzdevumus¹⁶.

Eiropas Stabilizācijas mehānisma plānotās reformas ietvaros pārskatīs piesardzības finanšu instrumentus, kas paredzēti tādu valstu atbalstam, kurām ir stabils ekonomikas pamats, bet kuras varētu apdraudēt iespējami ārpus to kontroles esoši nelabvēlīgi satricinājumi. Ir svarīgi precizēt nosacījumus attiecībā uz piekļuvi šādiem instrumentiem, jo tādējādi tiek nodrošināta pārredzamība un norādītas gaidāmās izredzes. Tajā pašā laikā atbilstības nosacījumiem nevajadzētu būt pretrunā ar piesardzības instrumentu mērķiem, tiem vajadzētu atbilst ES uzraudzības sistēmā paredzētajiem nosacījumiem, un tie būtu jāizstrādā tā, lai tiktu ievērota ES iestāžu kompetence.

Ir panākta vienošanās, ka Eiropas Stabilizācijas mehānisms paredzēs kopīgu atbalsta mehānismu vienotā noregulējuma fondam kredītlīniju veidā. Vadītāji vienojās par atbalsta mehānisma ieviešanu no 2020. gada un vēlākais līdz 2023. gadam. Kā galējais līdzeklis kopīgais atbalsta mehānisms atbalstīs efektīvu un uzticamu banku krīžu pārvarēšanu vienotā noregulējuma mehānisma ietvaros, un tas tiks atmaksāts, izmantojot Eiropas banku nozares iemaksas. Lai nodrošinātu uzticamu banku noregulējuma sistēmu, nolīgumā par kopīgo atbalsta mehānismu ir jāparedz, ka resursi tiek piešķirti īsā laikā. Šajā sakarā svarīgi ir īsi lēmumu pieņemšanas termiņi (12/24 stundas), kā arī ārkārtas balsošanas procedūra. Turklāt ir svarīgi, ka Eiropas Stabilizācijas mehānisma pienākumi ir skaidri noteikti un nepārklājas vai nenonāk pretrunā to ES iestāžu un struktūrvienību uzdevumiem, kuru uzdevums ir uzraudzīt bankas vai pārvarēt banku krīzes. Vissvarīgākais ir tas, ka Līguma par Eiropas Stabilizācijas mehānisma izveidi reforma nedrīkst radīt šķēršļus turpmākiem grozījumiem ES tiesību aktos, kas radītu būtiskas problēmas attiecībā uz ES tiesiskās kārtības autonomiju. ES tiesību aktiem banku jomā arī turpmāk jābūt atvērtiem tālākai attīstībai saskaņā ar Kopienas metodi, lai pielāgotos mainīgajiem tirgus apstākļiem un pabeigtu banku savienības izveidi.

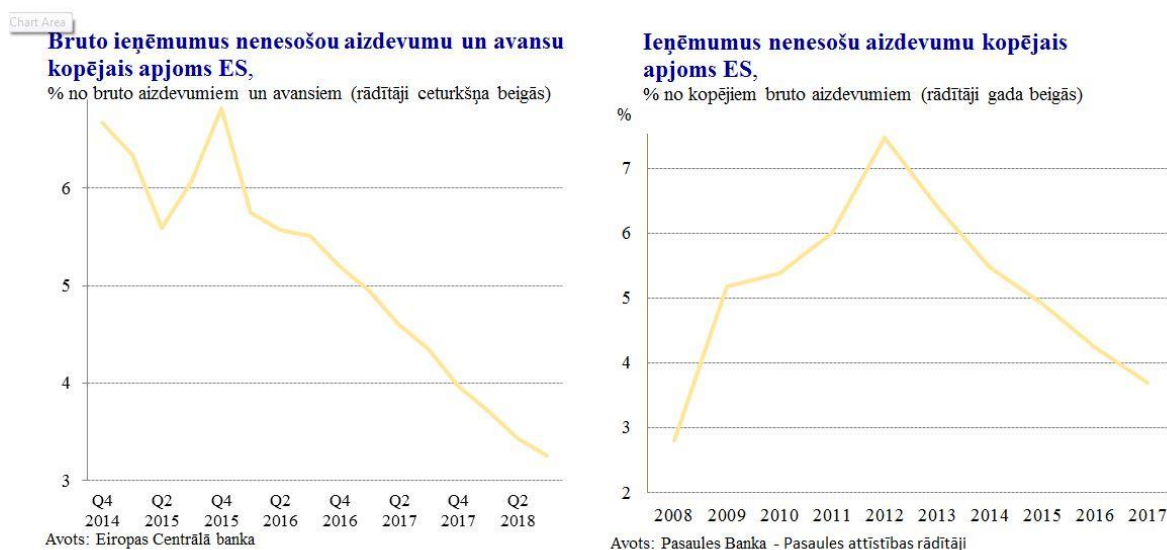
Banku savienība

Pašlaik situācija ES banku nozarē ir daudz labāka nekā pirms 10 gadiem, un risks ir samazināts ievērojamā apjomā. Kopumā bankas ir labāk kapitalizētas un ar mazāku ārējā parāda īpatsvaru, kā rezultātā tās ir labāk sagatavotas ekonomisku satricinājumu pārvarēšanai. Ir sperti nozīmīgi soļi, lai ievērojami samazinātu pašreizējo ienākumus nenesošu aizdevumu apjomu, kā arī ir aktīvi strādāts, lai novērstu atkārtotu to uzkrāšanos nākotnē; šobrīd ienākumus nenesošu aizdevumu līmenis tuvojas pirmskrīzes līmenim. Lai gan ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms dažās dalībvalstīs joprojām ir augsts, ir gūti ievērojami panākumi. Šie centieni ir jāturpina visām attiecīgajām ieinteresētajām personām¹⁷.

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/european-stability-mechanism-esm_lv.

¹⁷ Panākumi attiecībā uz riska samazināšanu ir atspoguļoti kopā ar šo paziņojumu publicētajā ceturtajā progresa ziņojumā par ienākumus nenesošu aizdevumu mazināšanu.

4. attēls. Ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms ir ievērojami samazinājies.

Nesen pieņemtie tiesību akti vēl vairāk samazinās risku un palielinās Eiropas banku nozares noturību. Proti, 2019. gada aprīlī pieņemtajā Eiropas Parlamenta un Padomes regulā par ienākumus nenesošiem aizdevumiem¹⁸ ir noteikti aizdevumu zaudējumu seguma minimālie līmeņi jauniem ienākumus nenesošiem aizdevumiem (“normatīvs prudenciālā atbalsta mehānisms”), lai ierobežotu risku, ka attiecībā uz nākotnes ienākumus nenesošajiem aizdevumiem izveidotie uzkrājumi ir nepietiekami. Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada maijā pieņemtajiem banku sektora tiesību aktiem ir ieviests stingrāks regulējums banku regulēšanas un uzraudzības jomā. Bankas arī sekmīgi veido rezerves zaudējumu absorbcijai krīzes gadījumā (minimuma prasība pašu kapitālam un atbilstīgajām saistībām — *MREL*). Direktīva par nenodrošinātu parāda instrumentu prioritāti maksātnespējas gadījumā¹⁹ palīdz bankām veidot pietiekamas zaudējumu absorbcijas spējas un palīdz nodrošināt, ka to kritiski svarīgās funkcijas var tikt turpinātas bez publisko līdzekļu izmantošanas. Šie ir pēckrīzes riska mazināšanas programmas galvenie pasākumi, un ar tiem īsteno starptautiskos standartus.

2018. gada decembrī valstu un valdību vadītāji aicināja strādāt pie banku savienības izveides un jo īpaši izstrādāt ceļvedi politisko sarunu sākšanai par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu — trešo un joprojām trūkstozo banku savienības pīlāru. Diemžēl jau vairākus gadus nav izdevies panākt virzību uz priekšu un nav gūti reāli panākumi. Neraugoties uz ievērojamo riska samazinājumu ES finanšu nozarē, dažas ieinteresētās personas aizvien stingri iebilst pret resursu apvienošanu un riska dalīšanu.

Turklāt banku savienība nebūs pabeigta, kamēr nebūs ieviesta stabila sistēma rīcībai attiecībā uz grūtībās nonākušām bankām; tam ir vajadzīgs efektīvs mehānisms, kas neregulējamām bankām nodrošina pietiekamus likvīdos aktīvus, lai tās varētu pārvarēt īstermiņa noguldījumu aizplūšanu, kura neregulējuma gadījumā ir neizbēgama. Saistībā ar neseniem neregulējuma gadījumiem gūtā pieredze rāda, ka, lai panāktu iedarbīgu risinājumu likviditātes nodrošināšanai neregulējuma gadījumā, nepietiks ar esošās prakses ierobežotu uzlabojumu.

¹⁸ Regula (ES) 2019/630 attiecībā uz zaudējumu seguma minimumu ienākumus nenesošiem riska darījumiem.

¹⁹ Direktīva (ES) 2017/2399 attiecībā uz nenodrošinātu parāda instrumentu prioritāti maksātnespējas hierarhijā.

Gatavojoties Eurosamitam 2019. gada 21. jūnijā, Komisija aicina ES valstu un valdību vadītājus:

- **panākt vienošanos par budžeta instrumenta konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai galvenajām iezīmēm, lai atbalstītu ātru tā pieņemšanu Eiropas Parlamentā un Padomē; vieneties par tā lielumu daudzgadu finanšu shēmas kontekstā;**
- **pabeigt izmaiņas Līgumā par Eiropas Stabilizācijas mehānisma izveidi, lai eurozonas dalībvalstis to varētu drīz ratificēt, nodrošinot operatīvu un iedarbīgu kopīgo atbalsta mehānismu, likviditātes nodrošināšanu neregulējuma gadījumā un aktīviem un iedarbīgiem piesardzības instrumentiem; saglabāt skaidri noteiktu atbildības sadalījumu starp dalībniekiem un iespēju pielāgot ES vienoto noteikumu kopumu bankām saskaņā ar Kopienas metodi; laika gaitā Eiropas Stabilizācijas mehānismu iestrādāt ES tiesību aktos;**
- **atjaunot centienus pabeigt banku savienības izveidi, sākot ar politiskajām sarunām par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu;**
- **paātrināt kapitāla tirgu savienības attīstību un aktīvāk strādāt pie euro starptautiskās nozīmes stiprināšanas.**

4. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Komisija turpinās sadarboties ar Eiropas Parlamentu, dalībvalstīm, Eiropas Centrālo banku un citām struktūrām, lai sekmētu ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu. Papildus pirmajiem pasākumiem, kas jāīsteno šogad, ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanai ir vajadzīgs ilgtermiņa redzējums. Līdz 2025. gadam būtu jāpastiprina ES ekonomikas uzraudzības un pārvaldības sistēma, kuras pamatā ir lielāka demokrātiskā pārskatatbildība, lai izveidotu fiskālās stabilizācijas funkciju un pabeigtu banku savienības un kapitāla tirgu savienības īstenošanu. Šie sasniegumi būtu arī jāizmanto, lai vēl vairāk stiprinātu euro starptautisko nozīmi.

Ekonomikas uzraudzība

Pēdējos gados ir panākts labs progress, atgriežot dalībvalstu un visas eurozonas ekonomiku uz stabilas un ilgtspējīgas izaugsmes ceļa. Proti, budžeta deficīts un parāds eurozonā kopumā ir ievērojami samazināts, pat vairāk nekā citu attīstīto valstu ekonomikās. Tajā pašā laikā fiskālais stāvoklis šobrīd ir nevienāds — dažās dalībvalstīs valsts parāda līmenis strauji krītas, bet citās tas aizvien ir augsts.

Komisija izvērtēs ekonomikas un budžeta uzraudzības sistēmas īstenošanu, pārskatot divu tiesību aktu kopuma un sešu tiesību aktu kopuma tiesību aktus, kuriem galu galā būtu jāveicina ES budžeta noteikumu vienkāršošana. Šī pārskatīšana varētu pamatot turpmākus politikas koordinēšanas sistēmas pārredzamības un efektivitātes uzlabojumus un uzraudzības sistēmas sociālās dimensijas stiprināšanu.

Iestāžu stiprināšana

Jaunu noteikumu pieņemšanai jānotiek kopā ar kompetenču pilnveidošanu ekonomikas un monetārajā savienībā. Kaut arī Eiropas Parlamentam pēdējos gados jau ir bijusi aktīvāka loma, tā jāturpina stiprināt. Lai palielinātu pārredzamību un demokrātisko pārskatatbildību,

Komisija 2017. gada decembrī ierosināja²⁰ par ekonomisko un monetāro savienību atbildīgā Komisijas priekšsēdētāja vietnieka amatā un Eurogrupas priekšsēdētāja amatā iecelt vienu un to pašu personu. Tādējādi varētu ievērojami uzlabot pārskatatbildību Eiropas līmenī, izvairoties no kompetences atņemšanas dalībvalstīm. Attiecīgā persona, kas pārstāvētu gan eurozonas dalībvalstis, gan Komisiju, arī nodrošinātu euro ārējo pārstāvību, kas ir nozīmīgs aspekts attiecībā uz euro starptautisko pozīciju.

Galu galā Eiropas Stabilizācijas mehānismu vajadzētu integrēt ES tiesiskajā regulējumā. Tas sniegtu institucionālo skaidrību, atzīstot Eiropas Stabilizācijas mehānisma nozīmi ekonomiskajai un monetārajai savienībai. Turklāt šāda integrācija ļautu palielināt Eiropas Stabilizācijas mehānisma politisko un juridisko atbildību par tās svarīgo uzdevumu izpildi eurozonas krīzes pārvarēšanas jomā. Lielāka politiskā atbildība pret Eiropas Parlamentu, kā arī pret eurozonas dalībvalstu parlamentiem, ir absolūti nepieciešama, lai nodrošinātu, ka eurozonas kopējās intereses tiek pienācīgi ņemtas vērā, un panāktu ilgtermiņa atbalstu no iedzīvotājiem. Turklāt Tiesa ir uzsvērusi Komisijas kā Līgumu uzraudzītājas pienākumu uzraudzīt Eiropas Stabilizācijas mehānisma sistēmas piemērošanu un palīdzēt nodrošināt, ka personu pamattiesības šajā kontekstā tiek pilnībā aizsargātas²¹.

Turklāt varētu izveidot eurozonas fiskālo iestādi, kas pēc tās dalībnieku pieprasījuma varētu piekļūt finanšu tirgiem, lai finansētu daļu no viņu regulārajām refinansēšanas vajadzībām. Pēc integrācijas ES tiesiskajā regulējumā eurozonas fiskālā iestāde varētu apvienot esošās kompetences un pakalpojumus, ko šobrīd nodrošina dažādas iestādes un struktūras, arī Eiropas Stabilizācijas mehānisms.

Fiskālā stabilizācija

Viena no finanšu un ekonomikas krīzes laikā gūtajām mācībām ir tāda, ka pašreizējā sistēma ir slikti nodrošināta, lai spētu novērst ļoti lielus satricinājumus, kas skar konkrētu valsti vai visu eurozonu. Kopīga stabilizācijas funkcija būtu nozīmīgs papildinājums valstu budžetiem. Komisija 2018. gadā iesniedza priekšlikumu par Eiropas Investīciju stabilizācijas funkciju²² nolūkā nodrošināt līdz pat 30 miljardiem EUR kompensējošos aizdevumus, lai smagu ekonomisku satricinājumu gadījumā stabilizētu publisko ieguldījumu līmeni. Šis priekšlikums aizvien ir aktuāls, un tas būtu jāuzskata par papildinājumu budžeta instrumentam eurozonas konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai. Pēdējais minētais instruments ir paredzēts, lai uzlabotu dalībvalstu izaugsmes potenciālu un ekonomikas noturību, īstenojot reformas un attiecīgus ieguldījumu projektus, savukārt kopīga stabilizācijas funkcija palīdzētu mazināt lielo satricinājumu ietekmi, ja tos tomēr nevarētu novērst. Varētu apsvērt arī kopīgas bezdarba pārāpdrošināšanas shēmas izveidi²³.

Banku savienība

Lai varētu pilnībā pabeigt banku savienības izveidi, nepieciešami turpmāki centieni ieviest trūkstošos elementus, kas nepieciešami, lai panāktu ekonomiskās un monetārās savienības uzplaukumu. Jau no paša sākuma ir plānots, ka banku savienībai būs trīs pīlāri — vienota

²⁰ COM(2017) 823. Komisijas paziņojums par Eiropas ekonomikas un finanšu ministru.

²¹ Tiesas 2016. gada 20. septembra spriedums apvienotajās lietās C-8/15 P līdz C-10/15 P, *ECLI:EU:C:2016:701*, 55.–59. punkts un 67. punkts.

²² COM(2018) 387. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Investīciju stabilizācijas funkcijas izveidi.

²³ Eiropas Komisijas ieguldījums ES-27 valstu un valdību vadītāju neformālajā sanāksmē Sibiu (Rumānijā) 2019. gada 9. maijā.

uzraudzība, vienots noregulējums un vienota noguldījumu apdrošināšanas sistēma. Gan vienotais uzraudzības mehānisms, gan vienotais noregulējuma mehānisms darbību jau ir uzsākuši. Ir pienācis laiks gūt konkrētus panākumus attiecībā uz trešo pīlāru: kopīgu mehānismu noguldītāju aizsardzībai. Noguldījumu garantijas Eiropas līmenī nodrošinātu, ka visi noguldījumi visā banku savienībā ir vienādi aizsargāti, un tādējādi stiprinātu noguldītāju uzticēšanos un mazinātu risku, ko rada līdzekļu masveida aizplūšana no bankām. Lai gan attiecībā uz vienotā noteikumu kopuma saskaņošanu ir gūti ievērojami panākumi, būtu jāturpina strādāt, lai likvidētu nevajadzīgus šķēršļus banku sistēmas pārrobežu integrācijai. Stabīlai banku savienībai vajadzētu izstrādāt tiesisko regulējumu un institucionālo struktūru, kas vajadzīgi, lai stiprinātu ES banku nozares noturību un konkurētspēju.

Daudzveidīgām banku bilancēm vajadzētu būt par pamatu efektīvākai privātā riska dalīšanai un saiknes starp bankām un tās uzraugošajām valstu valdībām mazināšanai. Šajā nolūkā Komisija 2018. gada maijā ierosināja izveidot veicinošu tiesisko regulējumu, kas attiecas uz ar valsts obligācijām nodrošinātiem vērtspapīriem²⁴. Valsts riska darījumu regulējuma pārskatīšana varētu būt vēl viens veids, kā nodrošināt stimulus bankām dažādot tās turējumā esošos finanšu instrumentus papildus tās mītnes valsts obligācijām. Lai nodrošinātu netraucētu pāreju uz jauno režīmu, tas ir rūpīgi jāizstrādā, un jāparedz pietiekami ilgs ieviešanas periods.

Atbilstošas drošas kopējas obligācijas stiprinātu eurozonu un palielinātu ekonomiskās, monetārās un finanšu savienības efektivitāti dažādos veidos, t. sk., mazinot nevēlami saikni starp valstīm un bankām. Tās varētu veicināt kapitāla tirgu attīstību un integrāciju, nodrošinot vienotu kritēriju citu aktīvu novērtēšanai, un veicinātu monetārās politikas īstenošanu. Kopējas obligācijas varētu arī samazināt destabilizējošas eurozonas kapitāla plūsmas laikā, kad palielinās nevēlēšanās uzņemties risku un notiek līdzekļu pārvirzīšana, kas kaitē ieguldījumiem, un stiprināt euro starptautisko nozīmi.

Tiesiskā regulējuma grozīšana attiecībā uz banku riska darījumiem un kopēju obligāciju ieviešana ir divi pasākumi, kas rada vairākas ekonomiskas, juridiskas, politiskas un institucionālas problēmas, kuras ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm būs jārisina vienlaicīgi ar šo pasākumu īstenošanu.

Kapitāla tirgu savienība

Kapitāla tirgu savienība kopā ar banku savienību sekmē labi funkcionējošu ekonomisko un monetāro savienību un stiprina euro nozīmi. Tā uzņēmumiem un ieguldītājiem vienādā mērā nodrošina lielāku finansējumu un aktīvu diversifikāciju. Kapitāla tirgu savienība atbalsta ieguldījumus, ekonomikas izaugsmi un darbvietu radīšanu, jo īpaši gadījumos, kad tradicionālie kredīta kanāli, kas pieejami ar banku starpniecību, ir ļoti noslogoti. Turklāt kapitāla tirgu savienība veicina konvergenci, jo tā tiecas novērst nevajadzīgus regulatīvos un neregulatīvos šķēršļus kapitāla brīvai aprītei vienotajā tirgū.

Eiropas Parlaments un dalībvalstis spēcīgi atbalstīja kapitāla tirgu savienības izveidi, jo ieguvumi no tirgus plašākas diversifikācijas un labākas integrācijas attiecībā uz ekonomikas izaugsmi un darbvietu radīšanu ir neapstrīdami. Attiecīgi 11 no 13 priekšlikumiem, kurus Komisija izvirzīja tās rīcības plāna un vidusposma pārskata ietvaros, ir pieņemti²⁵. Tomēr

²⁴ COM(2018) 339. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ar valsts obligācijām nodrošinātiem vērtspapīriem.

²⁵ COM(2019) 136. Komisijas paziņojums — “Kapitāla tirgu savienība: panākumi, kas gūti, veidojot vienotu kapitāla tirgu stiprai ekonomiskajai un monetārajai savienībai”.

attiecībā uz dažiem aspektiem, kas skar politiski sensitīvus jautājumus, piem., iedarbīgāka ES veikta uzraudzība un pārmērīgu valsts noteikumu piemērošanas, sniedzot pakalpojumus pāri robežām, novēršana, dalībvalstis projektam ir izrādījušas lielu pretestību. Lai gan kapitāla tirgu savienība turpina saņemt plašu atbalstu augstākajā politiskajā līmenī, dažkārt trūkst konkrēta atbalsta noteiktiem tiesību aktiem.

Kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšana ir būtiska, lai nodrošinātu, ka Eiropas kapitāla tirgi var pārvarēt nozīmīgās iekšējas un ārējas problēmas, kas apdraud ekonomiskās un monetārās savienības stabilitāti, kā arī risināt jaunas problēmas, ko rada Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES. Pieņemtie tiesību akti tagad ir pilnībā jāīsteno. Lai nodrošinātu kapitāla tirgu labāku integrāciju Eiropā, papildus nesenajiem sasniegumiem ir jāveic atlikušo šķēršļu, piem., atšķirīgu maksātspējas režīmu un neefektīvu pārrobežu nodokļu novēršana. Arī dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem jāīsteno apņēmīgi. Turklāt Eiropas uzraudzības iestāžu pārvaldība, instrumenti un pilnvaras arī turpmāk būtu jāpārskata, ņemot vērā kapitāla tirgu savienības progresu, lai nodrošinātu iestāžu spēju novērst potenciālos riskus, kas izriet no kapitāla tirgu attīstības un integrācijas.

Papildus tam ir vajadzīga lielāka uzraudzības prakses konverģence, galvenokārt, lai novērstu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kas aizvien apdraud Eiropas kapitāla tirgu un banku nozares reputāciju un stabilitāti. Eiropas Parlaments un Padome nesen vienojās par pasākumu kopumu²⁶, lai citstarp pastiprinātu Eiropas Banku iestādes lomu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un teroristu finansēšanas apkarošanā. Kaut arī reforma kopā ar piektās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu²⁷ gaidāmo piemērošanu vēl vairāk veicinās Savienības finanšu sistēmas integritāti, ar to var nepietikt, lai problēmu atrisinātu pilnībā. Pamatojoties uz Komisijas pašreizējo analīzi par nesenajiem naudas atmazgāšanas skandāliem banku nozarē, būs jāapsver, vai ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas pārrobežu aspektiem saistītus jautājumus varētu risināt iedarbīgāk, ja izveidotu vienotu struktūru.

Euro starptautiskā nozīme

Pēc paziņojuma par euro starptautisko nozīmi²⁸ publicēšanas 2018. gada decembrī 2018. gada decembra Eurosamītā Komisija tika mudināta turpināt darbu, kura mērķis ir attīstīt euro starptautisku izmantošanu. Euro pastāv tikai divdesmit gadus, un tā ir otrā lielākā pasaules valūta. Tā saglabāja stabilitāti arī finanšu un valsts parāda krīžu kritiskākajos brīžos. Tajā pašā laikā globālā kārtība ir kļuvusi daudzpolārāka: rodas jaunas ekonomiskās spējas, institūcijas un tehnoloģijas, savukārt esošās pilnvaras pārkārtojas. Tādēļ ir jāstiprina Eiropas suverenitāte ekonomiskajā un monetārajā jomā.

Pēdējos mēnešus Komisija aktīvi konsultējās ar tirgus dalībniekiem, kas pārstāv gan publisko, gan privāto sektoru²⁹. Tiek plaši atbalstīta atkarības mazināšana no vienas dominējošas pasaules valūtas. Turklāt euro ir vienīgā valūta, kam ir visas pasaules valūtai nepieciešamās vispārējās pazīmes un ko tirgus dalībnieki jau izmanto kā alternatīvu ASV dolāram. Visbeidzot, tiek atzīts, ka ES ar euro starpniecību var nostiprināt savu ekonomisko suverenitāti un uzņemties nozīmīgāku lomu pasaulē, tādējādi radot labumu ES uzņēmumiem

²⁶ COM(2017) 536. Komisijas priekšlikums par Eiropas uzraudzības iestāžu reformu.

²⁷ Direktīva (ES) 2018/843/EK par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai.

²⁸ COM(2018) 796. Komisijas paziņojums – “Ceļā uz spēcīgāku euro starptautisko nozīmi”.

²⁹ SWD(2019) 600. Komisijas dienestu darba dokuments – “Euro starptautiskās nozīmes stiprināšana. Apspriešanās rezultāti”.

un patērētājiem un veicinot starptautisko finanšu stabilitāti. Šajā sakarā būtiska ir banku savienības un kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšana, lai stiprinātu euro noturību un stabilitāti, veicinātu dziļu un likvīdu akciju un parāda instrumentu tirgu turpmāku integrāciju un veicinātu turpmāku finanšu tirgus integrāciju. Komisija kopā ar Eiropas Centrālo banku turpinās sadarbību ar dalībvalstīm, tirgus dalībniekiem un citām ieinteresētajām personām, lai vēl vairāk stiprinātu euro nozīmi, un aicina Eiropas Parlamentu, Padomi un visas ieinteresētās personas atbalstīt šos centienus. Tiek ierosināts turpmāk regulāri izvērtēt sasniegumus politiskā līmenī.

5. SECINĀJUMI

Ar šo paziņojumu Komisija aicina Eiropas Parlamentu, Eiropadomi, Padomi, Eiropas Centrālo banku un visas pārējās ieinteresētās personas apņēmīgi turpināt centienus, lai pabeigtu ekonomiskās un monetārās savienības izveidi.

Gatavojoties Eurosamitam 2019. gada 21. jūnijā, Komisija aicina ES valstu un valdību vadītājus:

- **panākt vienošanos par budžeta instrumenta konverģences un konkurētspējas nodrošināšanai galvenajām iezīmēm, lai atbalstītu ātru tā pieņemšanu Eiropas Parlamentā un Padomē; vienoties par tā lielumu daudzgadu finanšu shēmas kontekstā;**
- **pabeigt izmaiņas Līgumā par Eiropas Stabilizācijas mehānisma izveidi, lai eurozonas dalībvalstis to varētu drīz ratificēt, nodrošinot operatīvu un iedarbīgu kopīgo atbalsta mehānismu, likviditātes nodrošināšanu noregulējuma gadījumā un aktīviem un iedarbīgiem piesardzības instrumentiem; saglabāt skaidri noteiktu atbildības sadalījumu starp dalībniekiem un iespēju pielāgot ES vienoto noteikumu kopumu bankām saskaņā ar Kopienas metodi; laika gaitā Eiropas Stabilizācijas mehānismu iestrādāt ES tiesību aktos;**
- **atjaunot centienus pabeigt banku savienības izveidi, sākot ar politiskajām sarunām par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu;**
- **paātrināt kapitāla tirgu savienības attīstību un aktīvāk strādāt pie euro starptautiskās nozīmes stiprināšanas.**

Būs vajadzīgi turpmāki kopīgi centieni, lai veicinātu ekonomikas un monetārās savienības padziļināšanu un banku un kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšanu līdz 2025. gadam.